

Европейски съюз

Проект BG051PO001-3.1.03-0001
„Квалификация на педагогическите специалисти

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

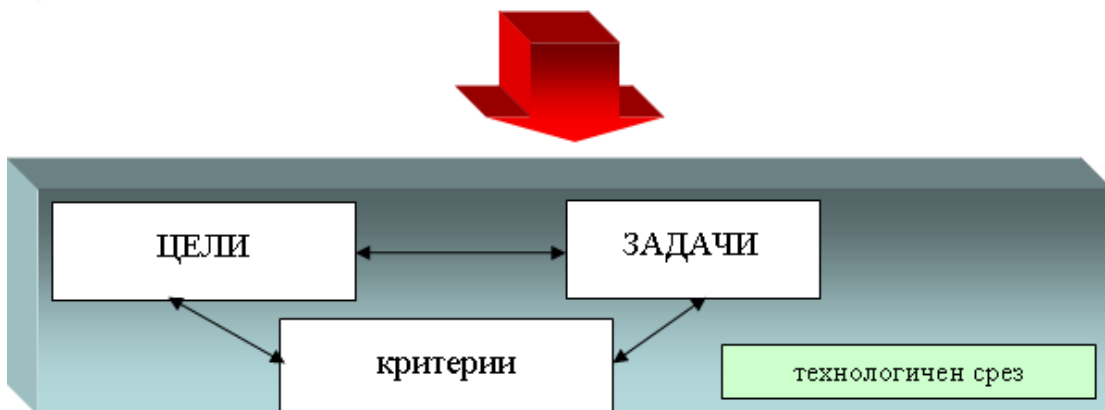
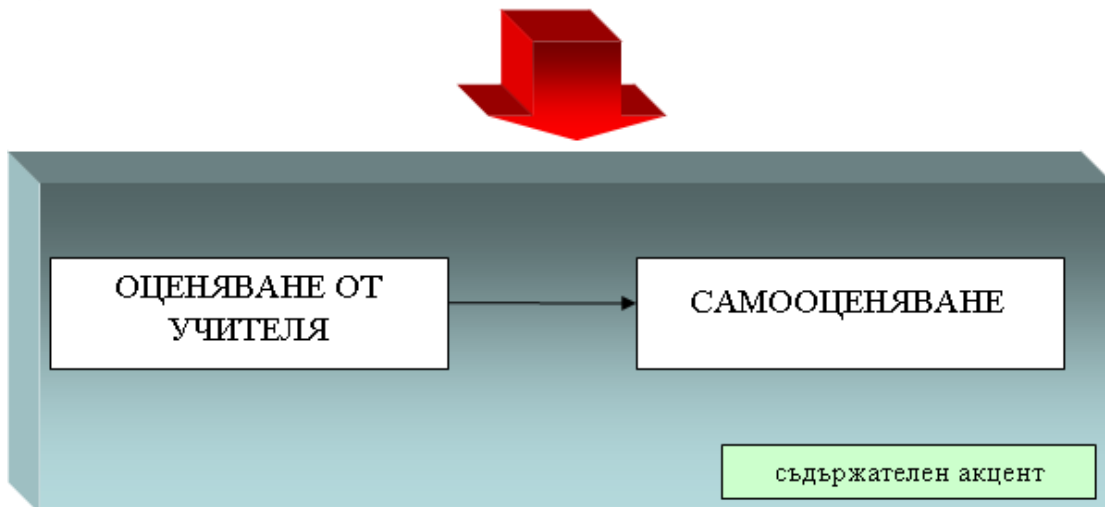
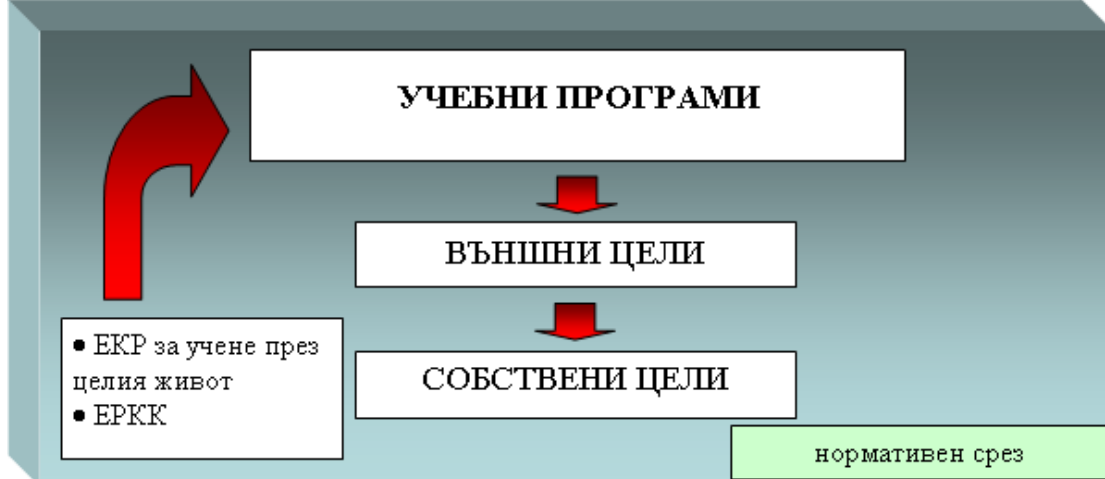
ПРОЕКТ
„ОБУЧЕНИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИ СПЕЦИАЛИСТИ
ЗА ФОРМИРАНЕ НА ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И
КОМПЕТЕНТНОСТИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕТО НА
УЧЕНИЦИТЕ.”

МОДУЛ 2

Самооценяване на учениците

Концептуална схема на модула

Специфични цели на модула:

- Разбиране на смисъла на самооценката, като част от личностните структури.
- Оценяване на значението на самооценката и самооценяването за формирането на личността на учениците.
- Формулиране на ясни за учениците учебни цели и критерии, индикатори за успешното им изпълнение.
- Владееене на методи за подпомагане на учениците при формулиране на техните собствени цели и при изграждане на индикатори за успех.
- Владееене на техники и разработва средства за самооценяване на учениците в рамките на традиционен урок, за самооценяване на динамиката на постиженията и за самооценяване на дейността на учениците при работа в групи.

Тематичен план

- Възможности и значение на самооценяването в училище
- Същности и особености на самооценката и самооценяването
- Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването
- Самооценяването като част от формиращата оценка.
- Техники и средства за формиране на умения за самооценка на учениците.

Практически дейности

- Симулация „Самооценяване на участието ми в обучението”
- Работа по двойки „Моите очаквания за самостоятелна работа на учениците”
- Разработване на работен лист за самооценяване в учебния час
- Ролева игра „Самооценяване на динамиката на постиженията”
- Разработване на инструмент за самооценяване на индивидуалната дейност при работа в група

ТЕМА 1

**Възможности и значение на
самооценяването в училище**

ПРАКТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Практическа дейност

Симулация „Самооценяване на участието ми в обучението“

Помислете какво научихте в предходните модули и как можете да подобрите постиженията си.

Използвайте въпросника от задача 1. на практикума по този модул за самооценяване на работата Ви и отношението Ви към нея.

Практическа дейност

Симулация „Самооценяване на участието ми в обучението”

Как се справят със самооценяването Вашите ученици, имат ли Вашата подкрепа, подкрепа от съучениците си, от родителите си.

Обръщате ли внимание на този аспект на оценяването в училище, защото то има не само селектираща функция.

По-голяма значение има формиращата му функция – да се научат учениците как сами да оценяват своята работа в бъдеще, когато учителите няма да са до тях.

1. Възможности и значение на самооценяването в училище

Развитието на умения за самооценяване и за формирането на адекватна, висока и устойчива самооценка може да повлияе:

- подобряване на постиженията на учениците
- тяхното поведение
- мотивация
- тяхната способност да учат самостоятелно.

1. Възможности и значение на самооценяването в училище

- Повишава се независимостта на учениците
- Повишава се мотивацията
- Повлиява се и самоувереността на учениците
- Подобрява се атмосферата в класната стая. Състезанието по постижения между учениците може да се преобразува в състезание със самия себе си за по-ефективно учене.

ТЕМА 2

Същност и особености на
самооценката и самооценяването

2. Същност и особености на самооценката и самооценяването

Самооценка – стойността, която всеки от нас приписва на собствените си характеристики, способности и поведение.

Самооценката е необходим и съществен компонент на самосъзнанието. Включва:

- **знание** на човека за себе си
- **умения** за оценка на собствените сили и способности, мотиви и цели на поведение, нравствени качества и постъпки
- **отношение** към хората и към себе си и възможности за проява на самокритичност

2. Същност и особености на самооценката и самооценяването

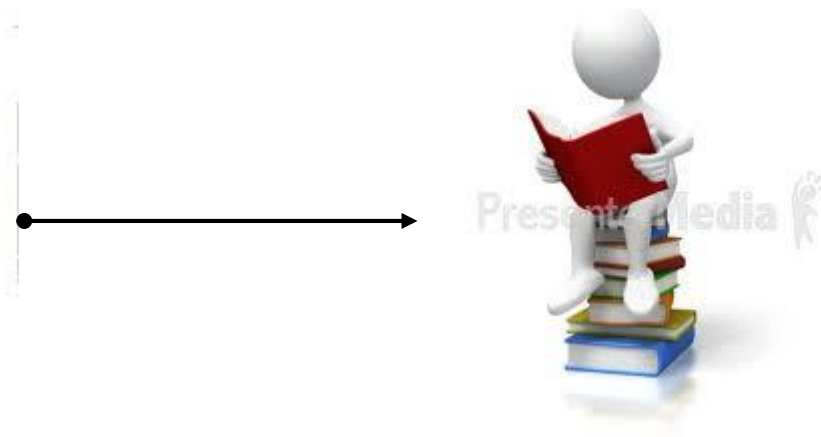
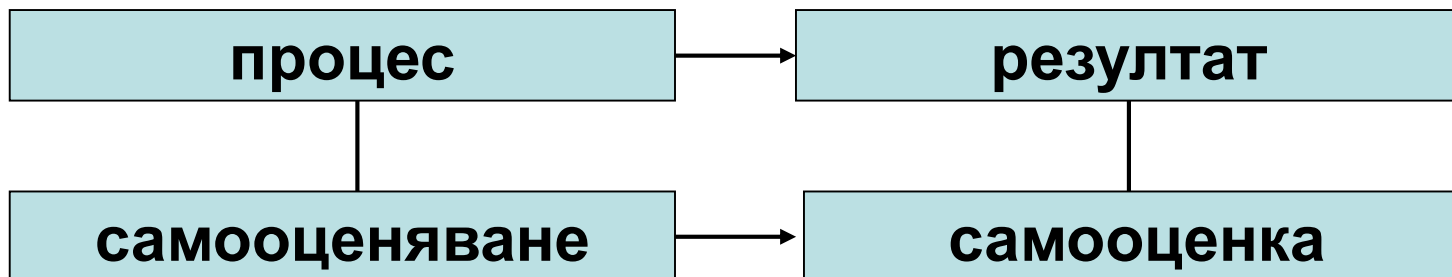

Уилям Джеймс (1842 - 1910)

Уилям Джеймс
предлага кратка
формула за
самооценката на
индивида:

$$\text{самооценката} = \frac{\text{успех}}{\text{претенции}}$$

2. Същност и особености на самооценката и самооценяването

2. Същност и особености на самооценката и самооценяването

Класификационни признаци за самооценката:

- Обективност – съответствие между ценността, която личността приписва на свои характеристики, и тяхното действително състояние, или действителна стойност – адекватна или неадекватна.
- „Пространствена” локализация на самооценката на единия от двата полюса на определена оценъчна скала – висока самооценка, ниска самооценка.
- Качествена определеност във времеви граници – устойчива, неустойчива.

ТЕМА 3

**Психолого-педагогически
аспекти на самооценката и
самооценяването**

3. Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването

Самооценката в различните етапи на развитие на децата и учениците:

Начална училищна възраст

- Роля за формирането на самооценката има **оценката на околните**.
- **Положителните оценки** на възрастните са важно условие за емоционалното благополучие на децата и за съхраняването му.
- В началното училище, децата започват да оценяват себе си **в сравнение с другите**.
- Има големи възможности за формиране на основни елементи на самооценяването – **учениците работят с един учител** и той може да включи различни етапи от формиране на уменията за самооценяване в различните теми и в достатъчно дълъг период от време.

3. Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването

Самооценката в различните етапи на развитие на децата и учениците:

Преход към юношеството и юношество (средна и горна училищна степени)

- В зависимост от **богатството на натрупан личен опит** все по-голямо значение в поведението на ученика започва да придобива оценката на резултатите от собствената му дейност.
- В края на юношеството **изгражданата устойчива самооценка** в известна степен се освобождава от оценките на околните, става самостоятелен регулатор на поведението.

3. Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването

Самооценката в различните етапи на развитие на децата и учениците:

Преход към юношеството и юношество (средна и горна училищна степени).

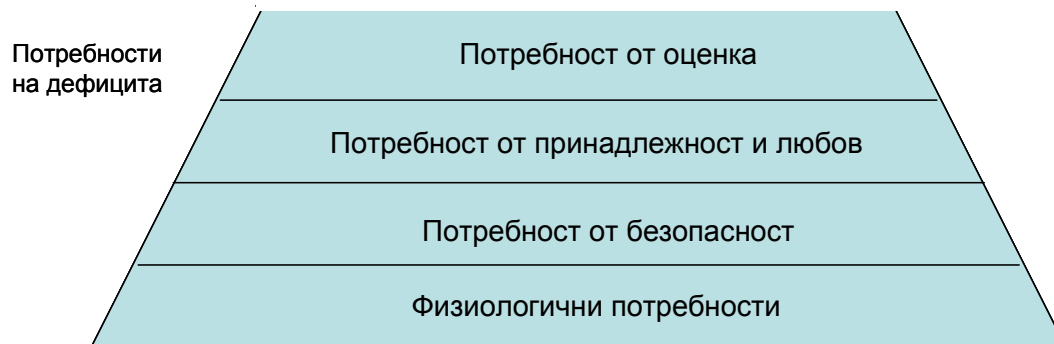
Особености:

- Най-ниска самооценка - учениците започващи гимназия и в началото на пубертета. Ранно съзряващите момичета и учениците, които започват гимназия след 7. клас преживяват най-драматично и дългосрочно понижаване на самооценката.
- В тази възраст глобалната самооценка (чувството за собствена ценност) се повлиява най-силно от външния вид и след това от социалното приемане от връстниците.
- В гимназията, академичните постижения могат да станат фактор за устойчива самооценка.

3. Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването

Самооценката като част от потребностите – пирамида на Маслоу:

Потребностите от самооценка могат да станат първостепенни, при задоволяване на другите базисни потребности.

3. Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването

***Самооценката като част от потребностите:
изводи от теорията на Маслоу***

Ученици, които не чувстват, че са обичани и че са способни, е малко вероятно да са силно мотивирани да достигнат по-високоранговите цели на растежа, например търсенето на познания и разбиране заради самото разбиране или творчество и откритостта към нови идеи, характерни за самоактуализирания се човек.

3. Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването

Самооценката като част от потребностите: някои изисквания към работата на учителя

- Приемане на учениците
- Уважение на личността на учениците
- Справедливо отношение
- Последователност в изискванията и оценяването

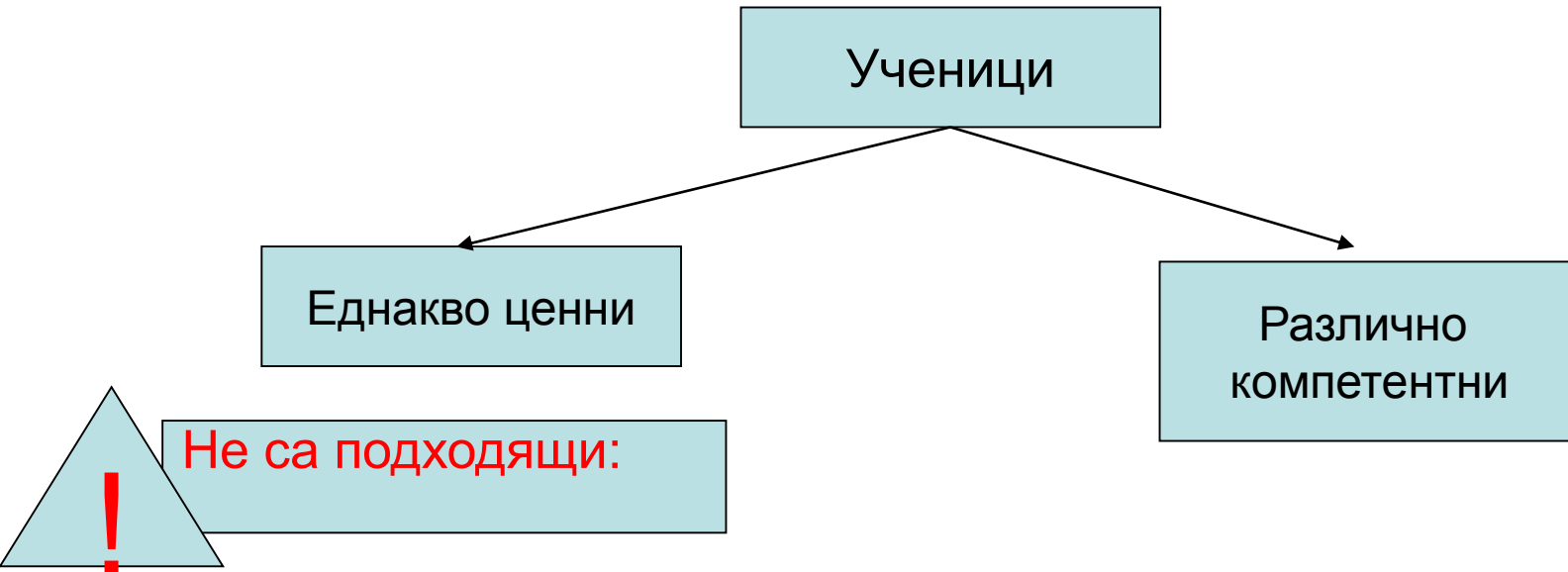

не осмивайте учениците
не наказвайте за непреднамерени
грешки

3. Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването

Ценност, компетентност и подпомагане на развитието на самооценката

- Някои видове съревнования, свързани със способностите
- Групи по способности – математици, художници и др.
- Практики, които могат да обезсърчат учениците
- Елитни групи

3. Психолого-педагогически аспекти на самооценката и самооценяването

Техники за подпомагане на развитието на положителна самооценка

Мотивиращи техники	Демотивиращи техники
Лично представяне на оценката	Представяне на оценката пред целия клас
Сравнение със собствените постижения	Ранжиране на учениците по успех в класа
Очаквания, че учениците могат да учат и да се справят	Обвинения, че никога не учат и не могат да се справят добре

ТЕМА 4

Самооценяването като част от
формиращата оценка

4. Самооценяването като част от формиращата оценка

Изразяване на ясни очаквания

Ако учениците не знаят какво се очаква от тях как да самооценяват постиженията си?

ПРАКТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Практическа дейност
Работа по двойки „Моите очаквания за
самостоятелна работа на учениците”

Как вие поставяте задача за писане на съчинение за есента, есе за избора на лирически герой, сравнение на причините за две войни или описание на географски обекти, доклад за значението на електролизата или на проводниците.

Запишете вашата задача на лист.

Разменете задачите с колегата до Вас.

Практическа дейност
Работа по двойки „Моите очаквания за
самостоятелна работа на учениците”

Обсъдете по двойки.

Доколко са ясни вашите изисквания за писмената работа.

Как ще се справи колегата с тази задача:

- колко да е дълго изложението,
- в какви направления да се прави сравнението или описанието,
- какви са вашите изисквания за стила, оригиналност, научност и др. характеристики

4. Самооценяването като част от формиращата оценка

Обратната връзка трябва да е подкрепяща, но и изчерпателна, за да е мотивираща и подпомагаща самооценяването

<i>Подкрепление</i>	<i>Анализ</i>
Харесва ми рисунката ти ...	Има много цветове, умееш да ги използваш добре. Следващия път все пак направи мечето с цветове, които се среща в природата, нека да е като истинско мече.
Това е отлично решена задача ...	Използвал си алгоритъма, за който говорихме и се е получил добър резултат.
Работил си усърдно ...	Необходимо е да обърнеш внимание на правописа и пунктуацията.
Харесва ми този отговор ...	Той е не само пълен, но и представен с много правилни изречения

4. Самооценяването като част от формиращата оценка

Оценка, адекватна на усилията

Пресичане на всички опити за нечестно представяне във всички форми на оценяване.

Висока неадекватна оценка при нечестно представяне може да доведе до понижаване на самооценката на другите ученици, които са се постарали да се справят сами, дори и не така добре.

В този случай се създава неадекватно усещане за **успех, основан на лъжа**, и за **неуспех, когато разчиташ на собствените си сили**.

ТЕМА 5

**Техники и средства за формиране
на умения за самооценяване**

5. Техники и средства за формиране на умения за само

Формиране на умения в рамките на уроци

- Формулиране на уменията на учениците в уроци
- Предпоставки
- Предпоставки

Кажете на учениците какво ще учат и какво очаквате от тях като резултат. Събудете любопитството им, като ги информирате колко интересна, важна или личностно значима ще е дадената тема за тях.

Преговорете всяко умение или понятие, което ще е нужно на учениците, за да разберат новата тема. Нека да отбележат уменията, в които се затрудняват, думите (понятията), които не знаят или се

Обрънете внимание на това, с коя част от него коя цел се постига (ако са няколко).

5. Техники и средства за формиране на умения за самооценяване

Формиране на умения за самооценяване в рамките на

- Осигурете достъпна самостоятелна

- Дайте време на учениците

След всяка задача поставете скала за оценка на нейното изпълнение. Тази скала можете да обсъдите предварително с учениците. Например в нея могат да се включат следните нива: реших задачата сам, реших задачата с малко помощ от учителя или приятеля до мене; реших задачата като направих справка в учебника, не мога да реша задачата.

начало на урока. Записани основните цели на урока, достъпна за учениците форма, и достъпна за всяка цел задача, с която ще се постигне тази цел. Целите, както и задачите не трябва да са много. Добре е за всяка цел да има задача, а не една задача да покрива няколко цели. Така ученикът ще може да работи самостоятелно по точно определена цели и решавайки задачата ще има **увереност за успех**. За всяка задача посочете място в урока, или в учебника където може да се намери опора за решаване на задачата при затруднение.

5. Техники и средства за формиране на умения за самооценяване

Формиране на умения за самооценяване в рамките на уроците

Оценете изпълнението на работите по обратна връзка

Домашната работа за самооценяване

Давайте по-често домашна работа и искайте от учениците да я оценяват по поставени критерии или като използвате целите на урока. При изпълнението на домашните работи може да се използва самооценяване в динамика.

Най-добре е учениците веднага да провери самостийните работи, или да ги проверява в хода на изпълнението. Оценката на работите може да се направи и чрез взаимна оценка по двойки на чина. За да се обърне достатъчно внимание на обратната връзка, можете да съберете работите листове и да ги дадете в началото на следващия час по предмета за доработване. Непременно проверете тези работни листове и дайте вашата обратна връзка. Не е задължително да пишете оценки, може да прецените изпълнението и качествено или като го отнесете към целите – тези са постигнати, за тези трябва да се работи.

ПРАКТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Практическа дейност

Разработване на работен лист за самооценяване в учебния час

Необходими материали – учебник, учебна програма и бели листове

1. Разработване на работния лист – индивидуална работа.

- Изберете тема за урок.
- Запишете за него две учебни цели във форма разбираема за учениците. Всяка цел да включва действие, което ученикът да извършва и съдържание, с което да извършва действието.
- Определете от учебника мястото, където може да се прочете текст или пример за попълване на пропуските по тези цели.
- Съставете по една задача, с която може да се провери всяко от двете цели.
- Запишете скалата за самооценяване под всяка задача.
- Запишете скала за самооценяване на ученика за цялостната му работа по този работен лист.

Практическа дейност

Разработване на работен лист за самооценяване в учебния час

2. Приложение на работния лист – работа по двойки
- Влезте в ролята на ученик
  - Получете от колегата до вас работния лист за самооценяване.
  - Прочетете работния лист и решете задачите, както би направил това един ученик.
  - Използвайте учебника и дадените в работния лист указания.
  - Самооценете работата си по задачите

Практическа дейност

Разработване на работен лист за самооценяване в учебния час

3. Обратна връзка – работа по двойки
- Отново влезте в ролята на учител.
  - Дайте обратна връзка на работата на колегата си, в писмена форма върху работния лист.

5. Техники и средства за формиране на умения за самооценяване

Самооценяване на динамиката на постиженията

Листове за самооценяване на динамиката на постиженията.

Такива листове могат да се използват в клас, но в условията на нашето образование е най-подходящо да се прилагат към домашната работа на учениците. Такова самооценяване е успешно средство и за включване на родителите в процеса на оценяване на учениците.

5. Техники и средства за формиране на умения за самооценяване

Самооценяване на динамиката на постиженията

- Ученикът може да определи своето начално положение по тази скала и да постави своята цел за определено време
- Определя се времето за отчет на постижението по целта. Например в интервал от 3-4 дни, или всяка седмица.

5. Техники и средства за формиране на умения за самооценяване

Самооценяване на динамиката на постиженията

- Дава се примерна графика или таблица, в която да се отчита постиженията. Табличният израз е по подходящ за по-малките ученици, за които графиките са трудни и абстрактни. Графичният израз е по-подходящ за ученици след 4 , 5 клас. така допълнително се развива графичната култура.
- Ученикът отчита постиженията си в определеното време, а обратна връзка може да дава учителят, но за всеки ученик самостоятелно. В тази дейност могат да се включат родителите, като даващи обратна връзка и те да обсъждат с ученика постиженията му за седмицата.

ПРАКТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Практическа дейност

Ролева игра „Самооценяване на динамиката на постиженията”

Необходими материали: Учебна програма, празни листове.

- *Роля на учителя.* Определете, коя цел е подходяща за динамичната самооценка. Използвайте учебната програма. „Учениците” от групата ще работят по тази цел, за това е нужно да я споделите с тях във форма достатъчно разбираема и конкретна за ученици.
- *„Учениците”.* Обсъдете с учителя целта и я запишете. При обсъждането трябва да стане ясно дали тази цел е разбираема за всеки “ученик”.

Практическа дейност

Ролева игра „Самооценяване на динамиката на постиженията”

- „Учителят” и „учениците” съвместно определяне на критериите, признаците, скалата за постигане на целта.
- Конструира се листа за самооценяване на динамиката на постиженията. Необходимо е да съдържа: името на ученика; паралелка; нивата на постиженията; начална самооценка на постиженията по тази цел; очакван резултат в края на периода на отчет; празна графика или таблица за отчет.

Използвайте примерните листове за самооценка към задача 4 от този модул.

5. Техники и средства за формиране на умения за самооценяване

Самооценяване на работата в група

- Когато учениците работят в група или екип, има възможност да учат един от друг.
- При обсъждане и решаване на проблеми и задачи при груповата работа се осъществява кооперативно учене.
- То има положителен ефект върху такива резултати като подобряване на междугруповите отношения, на самооценката, на нагласите към училището и учебния процес.

5. Техники и средства за формиране на умения за самооценяване

Самооценяване на работата в група

Инструментите могат да изискват:

- самооценка на работата на цялата група
- самооценка на работата на всеки отделен член на групата
- смесен тип – оценка на работата на групата и самооценка на собствената работа.

ПРАКТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Практическа дейност

Разработване на инструмент за самооценяване на индивидуалната дейност при работа в група

Съставете лист за самооценка на работата на отделен ученик в дадена групово работа по определен учебен предмет, като имате предвид Вашия опит при задаване и организиране на такава дейност в час.

Включете в самооценката елементи, свързани с: подготовката на работата, реализацията на дейността, представянето на резултата, заключителен етап, ако има такъв.

Обсъдете с колегите от групата всички разработки, изведете общите критерии за самооценка на груповата работа и особеностите за отделните учебни предмети.

БЛАГОДАРЯ

ЗА

ВНИМАНИЕТО!